

הספקולציות והאמת לגבי מקור הביטוי "תפוצת נאטו"

מאת: צבי בן-צור

מתוך "מילון הסלנג המקיף" של רוביק רוזנטל, הוצאת "כתר" 2005:

תפוצת נאטו. הפצה המונית של מכתב או מזכר: "צדוק הוציא לאחורונה מכתב בתפוצת נאטו לעובדי ומנהלי העירייה" (חדשות אשדוד, 2004); אנגלית: NATO distribution.

להלן אחת הספקולציות שמצאתי ע"י חיפוש באינטרנט לגבי מקור הביטוי; ההסבר לא נכון¹, אבל מסופר ומעוטר בהומור קליל כיאה לאגדה אורבנית-צבאית, אז שווה קריאה...

מקור: מ.שאילתא

<http://sheilta.wordpress.com/2009/11/05/נאטו-תפוצת-מקור-הביטוי-תפוצת-נאטו/#comments>

היסטוריה, מקור המילים

מה מקור הביטוי "תפוצת נאטו"?

בקטגוריה תשובות לשאלות מוזרות בתאריך 5 נובמבר, 2009 בשעה 11:46 am

מאיה צייצה²: תמיד עניין אותי מאיפה הגיע המונח "תפוצת נאטו".

מאיה יקרה,

מסתבר שהביטוי התמוה הזה הוא לא רק ישראלי לחלוטין, אלא גם צבאי למהדרין. איש אינו יודע מתי ולמה נכנס הביטוי לעגה הצבאית, אך משערים שזה קרה מתישהו בשני העשורים הראשונים לקיומו של צה"ל.

גם הסיבה לשימוש דווקא בנאטו אינה ברורה. השמועה אינה יכולה להצביע על אפיזודה אחת שהולידה את הביטוי (וחבל, כי אנחנו מאוד מחבבים סיפורים פיקנטיים על גבול האגדה האורבנית). בגדול ההשערה היא שפעם, כשצה"ל היה עוד קטן וחכם, עם רשימת תפוצה של בעלי חשבון בהוטמייל, נאטו נראה לו כמו ארגון ענקי ומגניב עם מלא מלא חברים לשלוח אליהם מסמכים. יום אחד, כשהוציא איזה קצין מסמך נחמד תחת ידו, הוא היה כל כך מרוצה ממנו שמיד אמר לפקידה הצבאית שלו: "מיידלע, תוציאי לי את זה בתפוצה ממש רחבה. ענקית. כמו בנאטו".

וכך נולד הביטוי, שעשרות שנים אחר כך (כמו אותו קצין) השתחרר מצה"ל, עלה על אזרחי ועכשיו הוא משמש אותנו חדשות לבקרים.

¹ למעט הקביעה הכללית שזה ביטוי ישראלי לחלוטין ומקורו במישהו בצבא
² צייצה במשמעות שמאיה (שם משפחתה אגב הוא שובל) שלחה את השאלה באמצעות טוויטר

ספקולציה נוספת, גם היא לא נכונה באותה מידה, הופיעה בשמו של אורי ניר בטור "הזירה הלשונית" של

רוביק רוזנטל ב"מעריב" מה-19.11.2009

מקור: <http://www.nrg.co.il/online/47/ART1/968/628.html>

אורי ניר, כתב הארץ לענייני ביטחון בעברו, כותב על מקורו של הביטוי "תפוצת נאט"ו" (שעלה לדיון בטור האחרון של הזירה הלשונית בשבוע שעבר): "המקור הוא אכן צה"ל. בחיל המודיעין עלתה לעיתים קרובות שאלת התפוצה של מברקים, אילו זרועות של קהיליית המודיעין להכליל ברשימת התפוצה ואת אילו לא להכליל. פעם, בהיותי חייל, שמעתי קצין רוטן על כך שמברק מסוים נשלח בתפוצה רחבה מדי, והוא השתמש בביטוי תפוצת נאט"ו. שאלתי במה מדובר, ונאמר לי שבגלל המספר הרב של הצבאות החברים בברית הצפון אטלנטית, מברקים שנשלחו לזרועות השונות של נאט"ו כללו רשימת תפוצה ענקית. לפי הבנתי, השימוש בביטוי הזה נועד לבטא מצב שבו מסר מקבל פרסום רחב מדי, פרסום שממדיו אינם מתאימים לאופי המסר."

שתי הדוגמאות הנ"ל מנובמבר 2009. מעניין אם משהו מיוחד הופך בתפוצת נאט"ו באותו חודש שגרם לפרץ התעניינות במקור הביטוי.

מקור הביטוי – הסיפור האמיתי

בעבר הרחוק (1974), כששירתי בצבא, ערכתי מחקר מודיעיני שהיה בו עניין לא רק עבור צה"ל (נושא המחקר כבר לגמרי לא רלוונטי כיום, אך עקב הסיווג הביטחוני שקיבל בזמנו נגזר עליו להישאר בגדר "נושא מסוים כלשהוא"). המחקר היה בזמנו "להיט" ו"נמכר" לגופי מודיעין רבים במדינות נאט"ו השונות (כידוע, שת"פ בין מדינות בתחום המודיעין מבוסס רבות על "קווי פרו קו" של אינפורמציה). התחלתי אז להשתמש בביטוי "תפוצת נאט"ו" ע"מ לתאר, פשוטו כלשונו, את עוצמת התפוצה לה זכה המחקר והביטוי החל להתגלגל לסלנג המודיעיני, הצהלי ולבסוף הישראלי כללי במובן של תפוצה רחבה מאד.

אגב, הסיומת "אנגלית: NATO Distribution" בהגדרת הביטוי ב"מילון הסלנג המקיף" מיותרת ועלולה לעורר את הרושם המוטעה שהביטוי תורגם מאנגלית. באותה מידה אפשר לכתוב "יידיש: נאַטָ פֿאַרשפרייטונג"³; כאמור, מקור הביטוי הוא ישראלי טהור והוא חסר משמעות לחלוטין באנגלית.

התקבל מסמך מישראל
אל "תפוצת נאט"ו". מישהו פה יודע
מה זה תפוצת נאט"ו?

יולי 2013

³ התרגום ליידיש מאת אלי בן אהרון